MIRCEA DINESCU

„Invocaţie nimănui"

Poezia pe care Mircea Dinescu o scrie la nici douăzeci de ani îi arată deîndată vîrsta, ca un obraz, de adolescent. (Poetul a fost descoperit de Ana Blandiana şi publicat întîia oară în *Contemporanul,* „consacrat" apoi prin atenţia statornică ce i-a arătat-o revista *Luceafărul).* El are vocaţia tinereţii, aşa cum puţini poeţi tineri o au. Debutanţii ultimilor ani au fost în genere poeţi maturi şi trebuie să ne amintim de Labiş, de Nichita Stănescu, de Ion Alexandru, de Adrian Păunescu, la începuturile lor, spre a înţelege cu cine se aseamănă sufleteşte foarte talentatul autor al ***Invocaţiei nimănui*** (Ed. *Cartea Românească,* 1971). Cîte o poezie pare să trimită direct la Adrian Păunescu: *„Sînt tînăr, Doamnă, încă aripile mă ţin / chiar de ating pămîntulpe-aproape cu genunchii, /această putrezire mă-mbată ca un vin / căci simt curgînd printr-însa bunicile şi unchii"* sau la Nichita Stănescu: *„ Zăpada de somn înspre ochiul ei drept / sau zăpada de neistorie; / ochiul ce rîde şi mult înţelept / plînsul din pleoapa subţire ".*

Vinul, absintul, abureala simţurilor, fagurii de miere amintesc de Labiş, mînjii, laptele, ţîşnind din ţîţe, ierburile cosmice, de Ion Alexandru. Şi aşa mai departe. Ceea ce nu înseamnă de loc că Mircea Dinescu ar fi lipsit de originalitate. Originalitatea constă, înainte de orice, în accentul foarte pronunţat „erotic" al cîntecelor lui de vîrsta: cîntece despre sînge şi carne, care conţin o viziune aproape erotică asupra universului, o metafizică a simţurilor aprinse: *„ Femei de lemn zdravăn în uşi de biserici, / bătăile noastre deschid doar tăcerea | Căci vocea se-ascunde în carne ca mierea. | Femei-lumînare cu simţuri aprinse l sărutul pe glezne le lasă mai stinse | şi sîngele spart se ridică în vină / spre duhul de abur femeie străină / ţinută aidoma cărnii sub şea | de altul mai vrednic dar care n-o vrea /şi porii mei şuieră-n naiul de şoapte /ca şarpele-aprins lîngă duhul de lapte... ".*

Se transcriu aşteptarea, tînjirea, lingoarea virilă a adolescentului, în foarte frumoase versuri: *„ Este-n noi o spaimă care ne doboară / bate vînt din lucruri poate dinadins, / sufletu-i o luntre spre odinioară / carnea - dulce vîslă, ochiul necuprins. // Rupţi din soare-s mînjii, îi aşteaptă hăţul, / gloria căruţei - glorie pe roţi, / ochelari de piele mărginind ospăţul / fără ca privirea să-nflorească-n părţi / Noi vom umple caii gata de plecare / adunaţi în plasa ierburilor vechi, /steaua cea aleasă poate fi oricare — / In singurătate alergăm perechi".*

Originale sînt, apoi, cîteva metafore care sugerează timpul, schimbarea, devenirea. Trupul închis între două scoici, scorbura, cochilia sînt simboluri ale virtualităţii din care tînărul luptă să se elibereze. Prin fluierele oaselor, prin venele vegetale, prin sînge, viaţa lui curge vertiginos spre maturitate. Nimic nu rezistă schimbării. Sufletul are aripi sau aleargă în galop, *„trupul coboară, ochiul se ridică", ,, iar ora nu mai naşte în trupul meu odihnă".* Cînd izbuteşte să nu cadă în manierism, în *preţiozitate (,, Fluierătură neagră a lebedei depinde / de gura unui înger păzind un înţelept"* etc.), Mircea Dinescu este un caligraf subtil al adolescenţei, al licorilor tulburi şi al himerelor ei: *„Eu ardsingurătate-n biserica subţire l a trupului tău tînăr închis sub două scoici / şi-n clopotele ierbii o limbă în neştire | vesteşte anotimpul schimbărilor de doici. || Mai calc peste cuvinte ca Duhul Sfînt pe ape, / buzele-mi trec pe-un flaut, al scorburilor moi, / cînd mă desfac din mine şi umbra nu mă-ncape / făgăduinţei aştrii, se sting din doi în doi...".*

(România literară, nr 18, 1971)

„Proprietarul de poduri"

Sub un titlu ***(Proprietarul de poduri)*** ce ne trimite la o tineresc-rimbaldiană poezie *(„ Prieteni miraţi-vă-n grabă / cit încă ard caii sub şa / cit încă zăpada e albă / cît limba e-ntreagă şi ea"),* a treia carte de versuri a lui Mircea Dinescu este notabilă, cu versuri pline de proaspătă spontaneitate şi de vervă.

Cîteva poezii de dragoste atrag atenţia prin senzualitatea francă, ironic-pătimaşă: *„Cum ai ţîşnit tu în viaţa mea delirantă şampanie / pulpele tale prelungi loveau cartierele mărginaşe / patul aluneca pe spinările îngerilor ca o sanie / în salcîmi înfloreau poftele-mi ucigaşe ".* Este în ele ceva din cîntecul de lume munteneşte deşuchiat, o văicăreală prefăcută de îndrăgostit fără speranţă, un amestec de vitalitate a simţurilor şi de predispoziţie elegiacă. Iată acest frumos ***Cîntec de inimă albastră:*** *„ Mai ştii cum te strigam pe-atunci | «icoană cu picioare lungi» || veneai pe rîu sau rîu erai | curgeai în mine pînă-n rai // cu limba preschimbată-n bici / vînam pe coapse iepuri mici II coseam prin pulpe fîn mieriu / erai mireasmă eram viu. || Dar of of of desiş de ochi / acum de mine trag trei popi || carnea-mi miroase de pe-acum / a scîndurică de salcîm ||pe cînd mînzeşte muşti din cai / mie ţărîna-mi spune hai, || mie ulcica-mi zice blid / iubire. - măr rostogolit".* Altădată însă evocarea sentimentală cade în facilitatea de la Topârceanu ***(Baladă veselă pentru tristeţea celui plecat la oaste:***

„Cînd tu în parcuri roze te vei bate / cu flori printre frumoşi adolescenţi / eu am să duc o raniţă în spate / şi-am să-i învăţ algebră pe sergenţi, // cînd tu ai să dansezi fără vreo grijă / curtată îndelung de-, un licean / de mine se va-ndrăgosti o schijă / şi-am să te văd printr-un întors ochean" etc.)- O anume nefixare psihologică se poate bine observa la Mircea Dinescu, poet înzestrat, dar prea disponibil încă.

Majoritatea poeziilor din volum (şi în special ciclul intitulat ***Jurnalul unui automobil demodat)*** sînt un fel de exclamaţii lirice pe tema condiţiei poetului care ne întorc (deşi cu originalitate incontestabilă) la ***Spleenurile*** lui Nicolae Labiş, la satirele din ***Viaţa deocamdată*** a lui loan Alexandru şi, mai ales, la ***Istoria unei secunde*** a lui Adrian Păunescu. Un Păunescu mai ingenuu şi mai succint liric vorbeşte de exemplu în ***Privighetoarea secolului XX,*** unde nu doar tonul direct, dar şi metaforele se recunosc *(„ Din fiecare veac coboară un cal ce ronţăie statui"* sau *„ Hai seceraţi genunchii iernii să nască numai vineţi fulgi / un dans de gropi se-ncinge-n ceruri de parcă m-ar chema la nuntă, / forţaţi un trandafir să are tăiaţi-i unghiile lungi / şi-mbălsămaţi privighetoarea căci vai privighetoarea cîntă").* Aceste sarcasme izvorăsc nu din sterilitate uscată, ci din prea plin. Iritaţiile poetului sînt aprige şi vehemente, imaginaţia se desfăşoară în forţă: *„ Capra mănîncă trandafirii grădinilor municipale | ronţăie tramvaiele ca pe morcovii cruzi / nu pleacă dimineaţa la birou / nu citeşte gazeta de seară / dezbracă stîlpii de telegraf ca pe duzi / ignoră semafoarele cu neruşinare / nu-şi doreşte limuzină şi jur / n-a brevetat încă iarba artificială / deşi mai ştie cîte ceva despre păduri; / oraşul se leagănă într-un scrînciob de fum / numai această capră încăpăţînată / dă lapte şi nu se-ntreabă cum ".*

De aici la pamfletul liric, în care limba plesneşte ca un bici, e un singur pas. Invocaţia din ***Piaţa unde plîng maşinării*** ţine de speţa aceasta atît de discutată (şi de discutabilă) de poezie. Nota la Mircea Dinescu e sinceritatea naivă: *„E timpul să cobori bune tată / nu lebădă, ci călărind un tun || şi-n piaţa unde plîng maşinării / şi avioane cu dureri de uger / vinde-le tu veninul tău de înger / şi aurora la măcelării / şi dovedeşte-le cit sînt de sfinţi / înţepeniţi pe crucea socială / acuma cînd istoria îşi spală / cu neştiuţi eroi frumoşii dinţi".* Dacă nu va aluneca în stilul gazetăresc superficial ce pîndeşte totdeauna această poezie şi, mai cu seamă, dacă va păstra gravitatea din versurile lui memorabile de azi *(„să-ţi tragi realitatea pe piept ca o cămaşă", „sărbătoreşte-ţi melancolia",*

„ am văzut în cimitirul de maşini îngerul ruginind", „ cînd eu nu tac tu mline n-ai nici un drept să taci", „azi scriem poezia pe mari bucăţi de pline" ş.a.), Mircea Dinescu poate deveni un foarte bun poet.

(România literară, nr. 50, 1976)

„Rimbaud negustorul"

în capitolul pe care i l-a consacrat în ***Scriitori români de azi,*** Eugen Simion vede în Mircea Dinescu de la vremea debutului lui un teribilist melancolic, *„înger rural rătăcit în romantica orăşenească",* pus pe stricat *„jocurile gata făcute ale poeziei",* prin sinceritate şi impertinenţă rimbaldiană. Un pasaj din respectivul capitol, pe de-a-ntregul admirabil, atrage îndeosebi atenţia: *„Poeţii din generaţia lui Mircea Dinescu, veniţi după Nichita Stănescu, Sorescu, Adrian Păunescu..., complică enorm discursul liric printr-un proces de intelectualizare şi abstractizare a limbajului. Autorul* ***Invocaţiei nimănui*** *merge in sens contrar: reabilitează elegia sentimentală, introduce biografia in poezie, deschide imaginaţia lirică spre social si comentează, in stil cînd grav, cînd aluziv şi sarcastic, istoria care îl asumă. Poemele lui au mereu un aer de suferinţă şi provocare, sînt elegiace, străbătute de o nelinişte de origine necunoscută şi, în acelaşi timp, sînt cum nu se poate mai dezinvolte în imagismul lor turbulent.* " Dacă aceste note ale poeziei lui Mircea Dinescu sînt exacte (şi sînt!), mi se pare a găsi în ele un solid argument în plus pentru o idee, care a mai circulat în critică, fără să se impună totuşi cu fermitate, şi anume că poetul ***Invocaţiei nimănui*** şi al ***Elegiilor de cînd eram mai tînăr*** scria, deja acum aproape cincisprezece ani, în spiritul generaţiei '80. Şi ca vîrstă, el aparţine acestei generaţii, mai curînd decît aceleia a poeţilor din jurul lui 1970, de care îl leagă Eugen Simion. O extraordinară precocitate a făcut ca el să-şi anticipeze congenerii cu aproape un deceniu. Mi s-a părut totdeauna curios că generaţia '80 nu s-a referit la el ca la un precursor. Nu vreau să intru în explicaţia acestui fapt, care e mai mult psihologică decît literară, dar, oricîte deosebiri ar exista între **primul** Mircea Dinescu şi, să zicem, Florin Iaru sau Mircea Cărtărescu, o linie aproape dreaptă duce de la unul la ceilalţi. Dacă privim de sus peisajul poetic de la începutul deceniului 8, nu ne vine deloc greu să observăm că, printre poeţii „delicaţi", „abstracţi", ermetici şi de un încîntător rafinament ai acelor ani, Mircea Dinescu face o figură cu totul aparte, ca o oaie rătăcită de turma ei adevărată şi, dacă pot spune aşa, nenăscută încă.

Astăzi, cînd poetul se află la a şaptea sau la a opta carte ***(Rimbaud negustorul,*** *Cartea Românească),* ne dăm mai bine seama de constantele poeziei lui, dar şi de unele modificări suferite de ea m răstimp. Chiar dacă Mircea Dinescu este, încă, în 1985, un om foarte tînăr, iată, îi putem urmări opera în evoluţia ei, pe etape, deşi abia un deceniu şi jumătate a trecut de la debutul lui. De altfel, Mircea Dinescu s-a impus la fel de repede, în anii "70, ca şi Marin Sorescu, în anii '60, ca şi Labiş, în anii '50. Există totdeauna, într-o literatură, tipul acesta de poet care cunoaşte de timpuriu succesul, nu neapărat prin altceva decît printr-un anumit ton, printr-un soi de candoare cuceritoare sau prin gesturi tinereşti de sfidare şi de revoltă, adăugate, firește, unei valori de necontestat. Rimbaud, Esenin, Labiş: e destul să le spunem numele, ca să observăm că ei alcătuiesc o familie de spirite care este şi a lui Mircea Dinescu. Toţi au fost simţiţi cam în-acelaşi fel, deşi epoca şi ţara fiecăruia sînt diferite: ca nişte copii teribili. Copilul teribil este o categorie bine determinată în toate literaturile moderne. Mircea Dinescu a fost, de la început, şi a rămas pînă astăzi, un astfel de poet; deşi poezia lui nu mai este astăzi exact aceea care a fost ieri.

în primele două volume, dacă le recitim, ne izbeşte un aer mai degrabă trist decît vital şi exploziv. Cînd poetul scrie *„Sînt tînăr, Doamnă, tînăr",* el pare a voi mai curînd să se convingă pe sine de acest lucru decît să se laude cu el. Sigur, doreşte să se hrănească cu lapte de cometă şi alte năstruşnicii ca acestea, dar vede bine cum ,. *timpul îşi ascute cheara* " şi *„ arcaşii cetii spre mine îşi reped săgeţile vestirii".* Sub o aparenţă de energie clocotitoare, aceste poezii sînt de fapt persecutate de temeri şi de nelinişti: *„ Este-n noi o spaimă care ne doboară".* Cu ***Proprietarul de poduri, La dispoziţia dumneavoastră*** şi celelalte îşi face apariţia (desigur, anunţată de la început) o poezie mai direct socială, irascibilă şi chiar agresivă. Acest al doilea Mircea Dinescu este mai aproape de Rimbaud decît de Esenin, prin negativism, revoltă şi în general prin orientarea întreagă a poeziei spre realităţile lumii moderne, cu tehnologia ei apăsătoare, cu o natură aproape distrusă de proliferarea civilizaţiei materiale: *„Mie revolta nu mi-a adus mari întinderi de pămînt / neproductivă şi isterică ",* scrie Ie într-un ***Discurs împotriva revoltei*** (din ***Democraţia naturii),*** ca să dovedească, dacă mai era nevoie, nu numai că ştie prea bine cît de quijotescă este reacţia lui, dar şi că e în stare, la urma urmei, să se revolte contra spiritului însuşi de revoltă.

Rimbaud negustorul, continuînd unele elemente din ciclul al doilea, ***Fluierături în biserică,*** **din** ***La dispoziţia dumneavoastră,*** ca şi din ***Cîntec de inimă albastră*** sau alte piese din ***Proprietarul de poduri,***

conţine mai ales poziţii care ne amintesc de stilul unei anumite avangarde antebelice. Niciodată înainte n-a părut Mircea Dinescu atît de atras de jocurile de cuvinte şi de absurdităţile dadaiste, de urmuzismele de vocabular şi, în general, de o poezie pe cît de „băşcălioasă" aparent, pe atît de' crudă în fond. între *Invocaţie nimănui* din 1971 şi *Rimbaud negustorul* din 1985 e distanţa de la un esenianism filtrat prin Labiş la, trecînd prin anarhismul lui Rimbaud, un „avangardism" vesel-sarcastic şi exasperat.

Unele poezii par ieşite de-a dreptul din mantaua lui Tzara: *„Post Scriptum: Cu multă întristare / primirăm Doamne zvonul / c-ai acceptat ca sughiţul Papei / să clatine clopotele în Vatican"* (Poetul are ce are cu Sfîntul Scaun: *„Slavă vouă pisici ale Vaticanului",* scrie el în altă parte). Sau: *„ vino tu plină de promisiuni ca o farmacie ".* Sau: *„ Grăbiţi-vă acum cînd umblă regii / împleticiţi prin muzica de chei / să-nfulecaţi şi voi din tabla legii / să pieptănaţi şi voi sfioşii lei, / să vă-trebaţi şi voi sub ursa bleaga / ca un contabil vizitat de-o stea / ce-i trebuie norvegului norveagă / şi lupului ce-i trebuie căţea?".* Ca Urmuz, Dinescu scrie „storcind lucrul în sine" sau ia în derîdere miturile *(„ Că miturile toate bolesc ca după nuntă / ce-a fost se mai repetă, dar veşted şi scălîmb"),* coborîndu-l încă o dată pe Isus de pe cruce, sub înfăţişarea unui profet care şi-a pierdut iluziile şi încrederea în om *(„Credeam pe-atunci / sau bănuiam că zace / in om un mecanism de ceas uzat /pe care-l răsuceşti cumva şi cîntă ").* în acelaşi stil sînt cîteva poezii pe motive folclorice, cîntece de inimă albastră, mironparaschiveşti sau goliardice. Mircea Dinescu a scris şi altădată asemenea versuri. Ceea ce mi se pare schimbat acum este locul acordat absurdităţii voite, şi nu numai de limbaj, în aceste poezii, care, din şugubeţe şi hazlii, devin încet-încet neliniştitoare şi contrariante: *„ Prună arsă vai şi-amar / mi-am legat cobza de par / şi-am intrat în crîşma iată / cu iapa dezacordată. // Şi la masă cînd să şed / masa alăpta un ied, / ptiu capră cu trei picioare / tolănită sub pahare, // paşte-m-ai pînă-n călcîi / pune-mi-ai mormîntu-n cui, /că mi-e cald şi mi-e prea mică / blana ta de scîndurică".* Stilul văicăreţ prăpăstios, luat de la poeţii primei părţi a secolului trecut sau din poezia populară, este reelaborat şi întins ca o coardă gata să plesnească: *„Şi-n timpul ăsta poetul scrie / şi-n vremea asta Irod chiar taie, / smerit dospeşte orzu-n hîrdaie / prea-botezate sfinte Sisoaie / nu mai e bere la berărie ".*

Mircea Dinescu şi-a exersat un stil care, prin băşcălia şi nonsensurile de origine dadaistă, exprimă de fapt aceeaşi stare de frămîntare interioară din volumele precedente. Expresia însă s-a

radicalizat pînă la a sugera că poetul însuşi nu se mai poate lua pe sine în serios. EI pune de pildă un titlu aparent absurd ***(Mică ceremonie la îngroparea unui submarin dintre cele două războaie)*** unei poezii în care e de fapt vorba despre însuşi rolul pe care el îl atribuie poetului în lume.,, *Vasul cu spirt"* e turnul de fildeş, refuzat de poet, care îmbracă mantaua soldăţească, preferind atitudinea militantă, care este apoi şi ea luată în derîdere, şi aşa mai departe. Dar toate acestea, prin răsucirea ironiei cînd spre realitate, cînd spre sine însuşi, ca dintr-o imposibilitate psihologică de fixare. Pînă la urmă submarinul îngropat din titlu e poetul însuşi. Dar să reproducem poezia: *„încă de Ia naştere / mi-am spus eu scîncetele / în slujba artiştilor distruşi prin înfometare. | într-un vas cu spirt / v-aş fi putut întoarce spatele pentru totdeauna / dar pe nu ştiu ce căi oculte / a lipăit îndoiala în urma mea / şi iată-mă azi ca nebunu-n corabie / rugîndu-mă «dă-mi Doamne-o corabie" / sau ca o moaşă teribilă / dispus să scot hamalul din preot fără nici o durere / cu firul de la ciorapul Ariadnei în mînă / chiar dispar într-un greoi palton soldăţesc / privind lumea prin cizme / ca prin două periscoape întoarse".* Imagini tot aşa de insolite întîlnim în poezia care a dat titlul volumului. Rimbaud, rotofei negustor de sclavi, care cîntă din lanţ şi e aşteptat *„cu fanfare şi prapuri"* în port de *„primari precum magii la iesle",* ne aduce aminte de sosirea lui Nastratin Hogea la Isarlîk în poemul lui Ion Barbu (există, fie zis în treacăt, şi alte infiltraţii arghezianobarbiene: *„ că dacă lona-i negustor de peşte /pe munţi de spermanteţ lumînărar, / valah turcit, deasupra-mi înfloreşte / corupta geometrie din Fanar)":* oricum, poezia din ***Rimbaud negustorul*** *vizează* atît o anume demisie a poetului, cît şi una a societăţii, ambele privite de autor cu sarcasm.

Mircea Dinescu este, în recenta lui carte, acelaşi artist fermecător prin spontaneitate, sentimental, dar din ce în ce mai des în forme absurde, impulsiv şi fragil, cu o înzestrare naturală absolut evidentă, dar inegal (în umoare, ca şi»în valoare), pus pe farse şi stăpînit de angoase, bătăios şi sensibil ca o mimoză, poet adevărat, pînă în vîrful unghiilor, din soiul cel mai rar şi mai neperisabil.

(România literară, nr. 49, 1985)